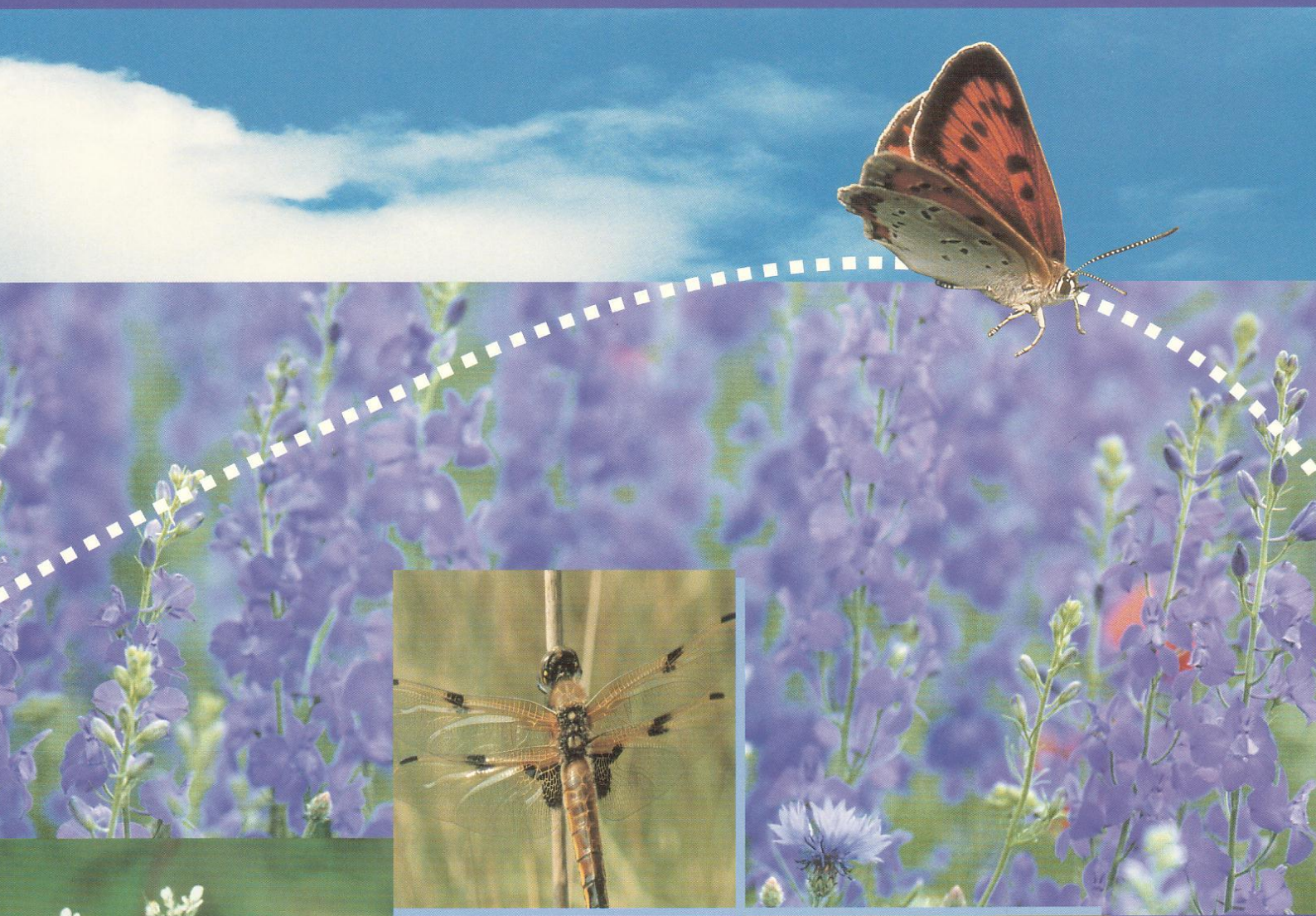
De Vlinderstichting

VSBfonds Vlindertuinenproject

Evaluatie van het ontpopte boek

VSBfonds Vlindertuinen project

Evaluatie van het ontpopte boek

Het ontpopte boek

Tekst:
Jewa Reichart

Rapportnummer:
SV2008.008

Productie:
De Vlinderstichting
Postbus 506
6700 AM Wageningen
telefoon: 0317-467346
fax: 0317-420296
e-mail: info@vlinderstichting.nl
homepage: www.vlinderstichting.nl

Begeleiding:
Titia Wolterbeek (De Vlinderstichting) en Peter de Jong (WUR)

Deze publicatie kan worden geciteerd als:
Reichart, J. (2008). 'Het ontpopte boek'. Rapport SV2008.008, De Vlinderstichting Wageningen

Trefwoorden:
Vlindertuinen, ontpopte boek, evaluatie

Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Vlinderstichting en de opdrachtgever.

December 2008

Inhoud

Hoofdstuk 1 / Inleiding 5
Hoofdstuk 2 / Methoden voor evaluatie 7
Hoofdstuk 3 / Resultaten enquêteformulieren 9
Hoofdstuk 4 / Discussie enquêteformulieren 13
Hoofdstuk 5 / Resultaten scholenbezoeken 15
Hoofdstuk 6 / Discussie scholenbezoeken 21
Hoofdstuk 7 / Conclusie 23
Hoofdstuk 8 / Aanbevelingen.....25
Hoofdstuk 9 / Bijlagen 27
Bijlage 1 Enquête 29
Bijlage 2 Vragenlijst voor scholenbezoeken 30
Bijlage 3 Poster 'Koolwitjes in de klas' 31
Bijlage 4 Scholenbezoeken 32

Hoofdstuk 1 / Inleiding

In 2000 zijn het VSBfonds en De Vlinderstichting begonnen met de aanleg van 100 vlindertuinen bij zorginstellingen in Nederland. In 2005 is aan de hand van het aanvullende project 'Naar een netwerk VSBfonds Vlindertuinen' getracht de 100 vlindertuinen te verenigen. In een virtueel netwerk (www.vlindertuinen.nl) konden betrokken zorginstellingen en basisscholen hun ideeën en foto's plaatsen en konden de betrokkenen elkaar op de hoogte houden van activiteiten en ervaringen uitwisselen. De inzendingen op de website hebben uiteindelijk in 2008 geresulteerd in 'het ontpopte boek'.

Na de afronding van het aanleggen van de 100 VSB Vlindertuinen in 2005 is vorm gegeven aan een aanvullend project 'Naar een netwerk VSBfonds Vlindertuinen' door middel van een virtueel netwerk (www.vlindertuinen.nl) en ondersteunende activiteiten. In eerste instantie was dit landelijke netwerk bedoeld om het project VSBfonds Vlindertuinen meer invulling te geven. De zorginstellingen en betrokken scholen konden hun ervaringen, activiteiten en foto's op de website plaatsen en zo met elkaar delen. Tevens was het de bedoeling om het project VSBfonds Vlindertuinen meer bekendheid te geven en toegankelijker te maken voor anderen.
Onderdeel van het project 'naar een netwerk VSBfonds Vlindertuinen' was de samenstelling van het boek 'Vlinders- het boek dat zich nog moet ontpoppen'. Het boek is samengesteld door Stichting wAarde in samenwerking met De Vlinderstichting en is toegezonden aan alle zorginstellingen met een vlindertuin, alle betrokken scholen, NME-centra, vlinderwerkgroepen en andere geïnteresseerden. De bedoeling van het boek was het uitnodigen van de zorginstellingen en betrokken basisscholen om zelf actief met vlinders aan de gang te gaan en de verkregen resultaten te plaatsen op www.vlindertuinen.nl. Uit de inzendingen is een selectie gemaakt waarmee 'het ontpopte boek' is samengesteld. Het ontpopte boek is toegezonden aan de zorginstellingen met een VSBfonds vlindertuin, de betrokken basisscholen, de NME-centra, de vlinderwerkgroepen, de scholen die een koolwitjespakket hebben besteld en andere geïnteresseerden.
In deze rapportage zal 'het ontpopte boek' geëvalueerd worden. De Vlinderstichting is met name geïnteresseerd in hoe het boek ontvangen is, of het gewaardeerd wordt en of het boek ook als inspiratie, les- en/of activiteitenboek gebruikt wordt.

Hoofdstuk 2 / Methoden voor evaluatie

De evaluatie van 'het ontpopte boek' heeft plaatsgevonden aan de hand van een enquêteformulier en door persoonlijke bezoeken aan basisscholen die een vlinderpakket hadden besteld.

Verspreiding enquêteformulier

De oplage van het ontpopte boek bedroeg 4000 exemplaren. Alle 100 zorginstellingen met een VSBfonds Vlindertuin en betrokken ambassadescholen hebben ieder 2 exemplaren van het ontpopte boek ontvangen. Tevens hebben de 150 betrokken NME-centra één exemplaar toegezonden gekregen evenals de 75 vlinderwerkgroepen. Het ontpopte boek is ook toegezonden aan 3000 basisscholen die een koolwitjespakket bij De Vlinderstichting hebben besteld. De rest, ongeveer 375 exemplaren was bedoeld voor extra aanvragen van instellingen, scholen en overige geïnteresseerden. Bij ongeveer 1300 boeken is een evaluatieformulier meegezonden. Het aantal geretourneerde enquêteformulieren bedroeg 27. Het aantal geretourneerde formulieren is opmerkelijk laag en zal mogelijkerwijs een onvolledig weergave van de realiteit vormen. Het lage aantal geretourneerde reacties is daarom aangevuld met bezoeken aan 8 basisscholen die het boek hebben ontvangen.

Scholenbezoeken

De basisscholen die een koolwitjespakket hadden besteld lagen verspreid door Nederland. Op basis van de bestellijsten zijn de scholen in september 2008 willekeurig telefonisch benaderd met de vraag of ze mee wilden werken aan de evaluatie van het ontpopte boek. De meesten reageerden enthousiast en stemden in voor een bezoek aan de school. Redenen waarom men niet wilde meewerken waren o.a.:

- Het slechte weer waardoor ze geen uitgebreide activiteiten rond vlinders gingen doen
- De drukte van het opstarten van het nieuwe schooljaar.

Op het moment dat er een afspraak was gepland, werd geprobeerd om een tweede afspraak in de omgeving te realiseren. Hiermee werd de spreiding van de scholen iets beperkt. Nadat de eerste bezoeken vooral bij kleuterklassen plaats hadden gevonden zijn de latere bezoeken
geselecteerd op basis van de klas waarvoor het koolwitjespakket besteld was. De beoordeling van één of meerdere midden- en/of bovenbouw klassen moest wel onderdeel uitmaken van de evaluatie om een zo breed mogelijk beeld te kunnen vormen.
Tijdens de scholenbezoeken stond het ontpopte boek centraal, maar werd ook de bruikbaarheid van de kweekposter 'Koolwitjes in de klas' meegenomen.

Voorafgaand aan de scholenbezoeken is een vragenlijst opgesteld, de vragen hebben betrekking op zowel het ontpopte boek als op de poster 'Koolwitjes in de klas' [zie bijlagen].

Hoofdstuk 3 / Resultaten enquêteformulieren

De resultaten zijn gebaseerd op 27 geretourneerde enquêteformulieren. Hieronder worden de vragen van het enquêteformulier en de antwoorden op de vragen weergegeven. De vragen 4, 7 en 10 zijn open vragen, de resultaten worden alleen beschrijvend weergegeven.

1. **Bij welke zending heeft u dit boek ontvangen?**

Bij een koolwitjespakket:	25
Bij lesmateriaal voor de vlinderambassade:	1
Als zorginstelling:	1

2. **Gaat u gebruik maken van het vlinderboek?**

Ja:	22
Nee:	0
Weet niet:	4

3. **Hoe gaat u het vlinderboek gebruiken? (meerdere antwoorden mogelijk)**

Voorleesboek:	9
Inspiratiebron voor activiteiten:	25
Kopieerboek voor werkbladen/kleurplaten:	23
Naslagwerk voor de kinderen:	10
Anders, namelijk……	2

Op deze vraag waren meerdere antwoorden mogelijk, de aantallen achter de verschillende mogelijkheden geven de aantallen aan dat die keuzemogelijkheid gekozen is op de 27 geretourneerde formulieren. Van de 27 formulieren is dus 9 keer voorleesboek aangekruist. Uit deze aantallen kan geconcludeerd worden dat het vlinderboek met name als inspiratie- en kopieerboek heeft gediend en /of zal dienen.

4. **Hoeveel kinderen zullen van het boek gebruik maken?**

Allereerst moet worden opgemerkt dat de antwoorden op deze vraag erg uiteen liepen. In de meeste gevallen werd er een aantal leerlingen genoemd maar een enkele keer werd het aantal klassen dat gebruik zou gaan maken van het boek vermeld. Tevens werd er aangegeven dat het aantal leerlingen afhankelijk is van het leerjaar. Op basis van de gegeven antwoorden is een gemiddelde van 16 leerlingen per klas berekend. Wanneer dit aantal wordt geëxtrapoleerd naar alle scholen die het boek hebben ontvangen dan bedraagt het aantal leerlingen dat dit jaar gebruik heeft gemaakt van het vlinderboek minstens 48000 kinderen (16 x 3000). Op sommige scholen waren meer dan één pakketje besteld.

5. Waar is het boek straks te vinden?

Bibliotheek:	3
Klas:	16
Lerarenkamer:	1
Thuis:	2
Anders, namelijk……	5

Dat betekent dat met name de kinderen die er in de klas mee bezig zijn toegang tot het boek hebben.
Een leerkracht geeft aan dat het boek zich bevindt in de klas waar het koolwitjespakket voor is besteld maar dat andere leerkrachten het kunnen lenen. Anderen ruimten waar het boek zich kan bevinden zijn (1) de ruimte waar de deelnemers overdag zijn, (2) het leeshoekje in de huiskamer Dagverzorging en (3) de TOA-ruimte (technisch onderwijs assistent). De overige twee hebben meerderen antwoorden ingevuld, namelijk (1) bibliotheek, klas of lerarenkamer en (2) bibliotheek en thuis.

6. Had u het boek gekocht als u het niet gratis had ontvangen?

Ja:	5
Nee:	13
Weet niet:	9

Conclusie: Ze kopen het niet, maar gebruiken het wel! (zie vraag twee van deze enquête).

7. Zo ja, welke prijs had u hiervoor willen betalen?

14 van de 27 enquêteformulieren hebben een bedrag ingevuld en op basis van die bedragen is een gemiddelde vraagprijs van € 8,- per boek berekend. De bedragen die werden geboden lagen enorm uit elkaar. Het laagste bedrag wat is geboden was € 4,50 en het hoogste was € 25,-.

8. Bent u van plan de werkstukken van de kinderen te plaatsen op www.vlinderambassade.nl?

Ja:	0
Nee:	17
Weet niet:	10

Op basis van de scholenbezoeken wordt de indruk gewekt dat relatief veel koolwitpakketjes worden besteld voor gebruik in kleuterklassen. Kleuters zijn over het algemeen niet zelf online, dit kan verklaren waarom de werkstukken vermoedelijk niet op de vlinderambassade worden geplaatst.

9. Ontbreekt er een onderdeel in het boek dat u graag had gezien?

Ja, namelijk……	7
Nee:	9
Weet niet:	10

Ideeën die zijn aangedragen zijn: een register in het boek, om als naslagwerk te kunnen dienen; de beschrijving van nog meer soorten vlinders en de aanwezigheid van een determinatiekaart wordt ook erg op prijs gesteld.
Verder blijkt uit de enquête dat de lezer geïnteresseerd blijkt te zijn in de vlindertrek van bijvoorbeeld de atalanta en in het ontpoppen van de vlinder.
Een enkele leerkracht gaf aan een hoofdstuk voor kleuters te missen alhoewel dat wel degelijk aanwezig is. Het is misschien niet uitgebreid

genoeg om voor iedereen op te vallen waardoor het waarschijnlijk over het hoofd is gezien. Als laatste blijkt uit de enquête dat het ontpopte boek de indruk wekt dat scholen alleen vlinderambassadeur kunnen zijn in combinatie met één van de 100 vlindertuinen en niet als natuurliefhebber met waarnemingen in eigen tuin of nabijgelegen natuurgebied. Deze opmerking is begrijpelijk aangezien het boek in de eerste plaats is samengesteld voor de betrokkenen bij de vlindertuinen uit het project.

10. Heeft u verdere opmerkingen over het vlinderboek?

Over het algemeen is deze vraag beantwoord met dat het een leuk, creatief, mooi en ook informatief boek is. De informatie is handig in gebruik en kan goed gebruikt worden als inspiratiebron. Het wordt door de opmaak aantrekkelijk gevonden om in te kijken door de kinderen. Er zijn echter een paar kritische opmerkingen gemaakt:

- De pagina's beschikken niet over uniformiteit en dit kan afleidend werken.
- De lessuggesties voor de verschillende groepen staan door elkaar in het boek.
- Een duidelijkere scheiding tussen naslagwerk en knutsel en/of kopieerbladen is afwezig en zou de overzichtelijkheid en bruikbaarheid van het ontpopte boek kunnen vergroten.
- De indeling van de lessuggesties naar onder, midden en bovenbouw wordt als prettig en handig ervaren, maar er wordt wel aangegeven dat de suggesties voor de bovenbouw waarschijnlijk wat te simpel zijn en wat meer informatie op bovenbouw niveau zou dan ook erg op prijs gesteld worden.

11. Mogen wij u benaderen voor eventuele verdere vragen?

- Naam……
- E-mailadres……
- Telefoonnummer……

Het antwoord op de laatste vraag van de enquête was wisselend. De meeste antwoorden bestonden uit alleen een e-mailadres en een enkeling heeft zowel naam, e-mailadres en telefoonnummer ingevuld. Op 8 enquêteformulieren was deze vraag niet ingevuld, deze mensen wilden dus niet benaderd worden.

Hoofdstuk 4 / Discussie enquêteformulieren

Ondanks het lage aantal geretourneerde enquêteformulieren, geven de 27 formulieren toch een aardige indruk over de waardering van het ontpopte boek.

Beoordeling

In het algemeen wordt het boek leuk, gevarieerd, creatief, inspirerend en informatief gevonden. Door de vormgeving van de bladzijden en het kleurgebruik is het vrolijk en aantrekkelijk gemaakt voor kinderen. De leerlingen kijken er graag in.
Uit de antwoorden op vraag 10 van de enquête blijkt dat het boek met name wordt toegepast in de onderbouw. Een aantal leerkrachten geven aan dat de hoeveelheid aan lessuggesties te minimaal en het niveau van de lessuggesties te simpel wordt gevonden voor de midden en bovenbouw. Het boek is echter ook niet bedoeld als lesmateriaal, maar als aanvullend materiaal met ideeën voor activiteiten en/of lessen. De toepassing van het boek in de onderbouw is als inspiratiebron, kopieerboek en/of als naslagwerk.
In 59 % van de geretourneerde enquêteformulieren bevindt het boek zich in het klaslokaal. In 19 % van de gevallen zou het boek aangeschaft zijn tegen gemiddeld € 8,-. Dit lage percentage is opmerkelijk aangezien in 85% de leerkrachten wel aangeven gebruik te gaan maken van het boek. Het gratis aanbieden van het boek heeft dus een duidelijke meerwaarde.

Het is van belang om te realiseren dat de resultaten gebaseerd zijn op een kleine steekproef (27 enquêteformulieren en 8 scholenbezoeken van de 1300 scholen), conclusies moeten dus met enige voorzichtigheid worden getrokken. Deze extreem lage respons kan een gevolg zijn van het feit dat de enquêteformulieren ingevouwen waren in het boek. De Vlinderstichting heeft het idee dat de ontvangst van een enkel enquêteformulier een hogere respons geeft. In de eindrapportage van de VSB Vlindertuinen 2003/2003 staat een evaluatie die is uitgevoerd na de oplevering van de tuinen, van de 42 verstuurde formulieren zijn er 31 geretourneerd.

Hoofdstuk 5 / Resultaten scholenbezoeken

Op basis van de bestellijsten van de koolwitjespakketten zijn de basisscholen telefonisch benaderd en de scholen die medewerking wilden verlenen zijn bezocht. Bijlage 3 geeft van ieder bezoek afzonderlijk een kort verslag. Hieronder wordt per scholenbezoek een korte samenvatting weergegeven van de belangrijkste bevindingen.

Sint Vitusschool in Bussum 09-09-2008

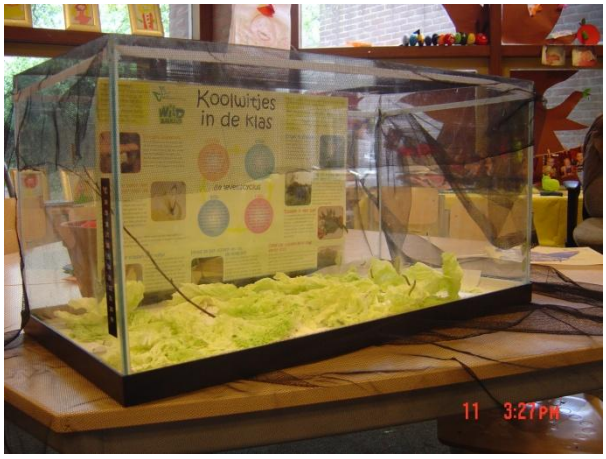
Het koolwitjespakket maakt onderdeel uit van een drie weken durend project dat in vier kleutergroepen loopt. Het thema van het project is vlinders en komt iedere dag terug in de vorm van een liedje, gedichtje of tijdens het knutselen en tellen. In iedere kleutergroep is een tafel gereserveerd voor de vlinderbak. Het ontpopte boek ligt er naast als inkijkexemplaar. De lessuggesties worden niet uit het boek gehaald en de reden hiervoor is de onoverzichtelijkheid van het boek door de grote hoeveelheden tekst, hetzelfde geldt voor de poster. De leerkrachten hadden graag meer visualisatie gezien op de poster.

Paulusschool in Hilversum 11-09-2008

De Paulusschool in Hilversum werkt bij de kleuters in blokken, ieder blok heeft een eigen thema. In de weken 35, 36 en 37 hebben de twee kleuterklassen onder leiding van twee leerkrachten gewerkt aan het thema 'Vlinders'. Beiden leerkrachten waren erg te spreken over het lesmateriaal wat meegezonden werd met het koolwitjespakket. Ze hebben daar gedurende het project veelvuldig gebruik van gemaakt. Het ontpopte boek hebben de leerkrachten niet gebruikt. De leerkrachten hebben het bij aankomst doorgebladerd en besloten dat het te moeilijk is voor kleuters, met name door de grote hoeveelheid tekst in het boek. De poster 'koolwitjes in de klas' is niet gebruikt om het vlinderdagboek bij te houden. De poster is wel op de achterwand van de vlinderbak geplakt, het ging de leerkrachten om de visualisatie van de levenscyclus. De kleuters hebben het ontpoppen van de

vlinders helaas niet kunnen aanschouwen. De leerkrachten hebben op school tv Nieuws uit de Natuur de filmpjes van De Vlinderstichting gevonden en bekeken met de leerlingen.

De Herman Broerenschool vso in Delft 22-09-2008

De Herman Broerenschool is een school voor voortgezet speciaal onderwijs, op deze school zitten leerlingen met een geestelijke en/of lichamelijke handicap. Het koolwitjespakket is niet besteld in het kader van een project van een aantal weken met een vast thema. Het pakket is besteld op basis van gewekte interesse van de leerlingen na het zien van een vlinder. De vlinderbak staat op een kast in het lokaal, de poster hangt erboven met de levenscyclus van de vlinder in beeld. Het vlinderdagboek is niet ingevuld. Bij aankomst hebben ze het ontpopte boek doorgebladerd, maar het is verder niet als inspiratiebron of kopieerboek gebruikt. De school is met name gericht op praktisch onderwijs en de leerlingen zijn druk met de gewone dagelijkse activiteiten. Het is de leerkracht dan ook niet gelukt om tijd vrij te maken voor een les over vlinders.

De Piloot in Rotterdam 22-09-2008

De Piloot is een basisschool voor leerlingen met een gedragsstoornis, zoals ADHD en autisme. De leerlingen krijgen speciaal onderwijs dat is aangepast aan hun eigen niveau. Het koolwitjespakket was voor een 7/8 groep besteld in het kader van een project. Iedere week wordt er minstens één uur centraal aan het project gewerkt. Het project heeft geen vooraf bepaalde duur, de leerkrachten blijven activiteiten en werkbladen over vlinders gebruiken zolang er interesse voor is bij de leerlingen. Alle leerlingen maken hun eigen werkstuk, bestaande uit alle werkbladen van De Vlinderstichting website die de leerkrachten behandelen. Tevens is het vlinderdagboek voor ieder kind gekopieerd en maakt dat ook onderdeel uit van het individuele werkstuk. De poster hing niet zichtbaar in het lokaal, de leerkrachten vonden dat de poster teveel prikkels bevat, met name het kleurgebruik en de hoeveelheid tekst is te overweldigend. Ook het ontpopte boek wordt te onoverzichtelijk gevonden. De lesstof moet voor deze leerlingen meer gevisualiseerd worden.

De Bonte Tol in Pijnacker 23-09-2008

De Bonte Tol bestelt in het kader van een project ieder jaar een koolwitjespakket. In eerste instantie wordt het pakket besteld voor de groepen 4,5, en 6 maar de kleutergroepen en de bovenbouw waren er ook razend enthousiast over. De poster 'Koolwitjes in de klas' is twee keer opgehangen, met beide zijden een keer in zicht. Het ontpopte boek ligt naast de vlinderbakken op de tafels en is tevens als inspiratiebron gebruikt door de leerkrachten. Bovendien zijn de werkbladen die op De Vlinderstichting website aangeboden worden veelvuldig gebruikt.

Tarcisiusschool in Rotterdam 29-09-2008

Het koolwitjespakket is besteld voor een groep zes, maar niet in het kader van een project. De vlinderhoek is ingericht op de gang. In de vlinderhoek vind ik de poster 'Koolwitjes in de klas' terug en ook het ontpopte boek ligt als inkijkexemplaar bij de vlinderbak. Het vlinderdagboek op de achterkant van de poster is niet bijgehouden. Het ontpopte boek is niet gebruikt als inspiratiebron of als kopieerboek vanwege het niveau van de opdrachten, de leerkracht vindt de opdrachten te simpel voor groep zes. De lesmaterialen van de website worden wel gebruikt. De leerkracht heeft ook gebruik gemaakt van filmpjes op het net (teleblik) om het uitkomen van poppen rustig te kunnen bekijken en aansluitend te bespreken met haar leerlingen.

BS De Wieken in Schiedam 29-09-2008

Een bezoek aan deze school kwam niet goed uit, aan de vraag voor een telefonische evaluatie is wel gehoor gegeven. Deze school heeft twee koolwitpakketjes besteld, één voor de kleutergroepen en één voor groep 5. Het interview vond plaats met de leerkracht van groep 5.

De leerkracht van groep 5 geeft aan dat de kinderen er eigenlijk niks aan hebben gehad. Ze vond de tijd van het jaar niet geschikt om de vlinders los te laten. Bovendien sluit de lesstof van hun natuurboek nu niet aan op het thema vlinders. Vanwege tijdgebrek is er ook nog geen ruimte geweest om intensief met het onderwerp vlinders aan de gang te gaan. Het ontpopte boek is verder dan ook niet gebruikt.

BS Panta Rhei in Ede 30-09-2008

Alle klassen van de bovenbouw hebben een vlinderbak in het lokaal staan. De bovenbouw bestaat uit vijf groepen; drie 6/7 groepen, één 7/8 groep en één groep 8. In twee 6/7groepen is er vrij intensief gebruik gemaakt van de werkbladen die worden aangeboden op de site van De Vlinderstichting. In één van deze groepen is het vlinderdagboek op de achterkant van de poster 'Koolwitjes in de klas' voor alle leerlingen gekopieerd, ze konden deze zelf invullen. Het vlinderdagboek zit een map met alle andere werkbladen er ook in.

Bij aankomst heeft juf Saskia het ontpopte boek doorgebladerd en de conclusie getrokken dat de lessuggesties te simpel zijn voor de bovenbouw. Ze geeft wel aan dat ervoor een kleutergroep hele leuke lessuggesties en werkbladen instaan. De poster 'Koolwitjes in de klas' hangt op het bord met de levenscyclus naar de klas toe. In haar klas is de poster alleen gebruikt om de verzorging op te zoeken, het vlinderdagboek op de achterkant is niet gebruikt. De leerkracht van groep 7/8 is op het moment van het bezoek niet meer met de vlinders bezig. De bak staat nog in het lokaal. De leerkracht laat me weten dat de poster en het ontpopte boek niet zijn gebruikt. Ook is er geen gebruik gemaakt van de werkbladen op de site van De Vlinderstichting.

Tafeltje voor lokaal van juf Saskia (groep 6/7)

Groep 6/7

Hoofdstuk 6 / Discussie scholenbezoeken

De scholenbezoeken hebben een indicatie gegeven van de waardering van het ontpopte boek. De waardering wordt hieronder kort beschreven evenals de waardering voor de poster 'Koolwitjes in de klas' en het lesmateriaal op de website.

Beoordeling 'het ontpopte boek'

Van de acht scholen waar de evaluatie naar aanleiding van een evaluatie heeft plaats gevonden is het ontpopte boek op één school intensief gebruikt als inspiratiebron.
Redenen om het boek niet te gebruiken waren

- de onoverzichtelijkheid van het boek, door de overweldigende hoeveelheid kleur en tekst
- het niveau van de lessuggesties worden voor de bovenbouw te simpel gevonden.
- de drukte en daardoor tijdgebrek aan het begin van het nieuwe schooljaar.

Beoordeling poster 'Koolwitjes in de klas'

De poster wordt voor de lagere groepen en het speciale onderwijs te onoverzichtelijk gevonden. Dit wordt wederom veroorzaakt door de vormgeving, de hoeveelheid kleur en de hoeveelheid tekst. Meer visualisatie op de poster is wenselijk.
De poster is wel bij alle 8 scholen teruggezien. De meeste scholen hadden de poster opgehangen bij de vlinderbak. Een tweetal scholen heeft de poster gekopieerd en een exemplaar aan iedere leerling verstrekt. Het invullen van het vlinderdagboek op de achterkant van de poster maakt bij één van de scholen onderdeel uit van een werkstuk dat de leerlingen aan het einde van het project in moeten leveren.

Beoordeling lesmateriaal website

In het algemeen zijn de basisscholen zeer tevreden over het aanbod van lesmateriaal op de site. Het lesmateriaal is duidelijk en goed toepasbaar. De indeling in de categorieën kleuters, groep 3 en 4, groep 5 en 6 en groep 7 en 8 wordt als positief ervaren, je hebt nu snel wat je zoekt. Van het lesmateriaal op de website wordt dan ook veelvuldig gebruik gemaakt.

Hoofdstuk 7 / Conclusie

De evaluatie van het ontpopte boek heeft geleid tot het inzicht dat de ontvangst van het boek wordt gewaardeerd. Het wordt een leuk, creatief, vrolijk en inspirerend boek gevonden. Het ligt bij de meeste scholen in het klaslokaal, in de buurt van de vlinderbak en wordt gebruikt als inkijkexemplaar. Het boek is aantrekkelijk voor de leerlingen om in te kijken vanwege het kleurgebruik, het is een vrolijk boek. Echter voor kleuters en het speciale onderwijs is het iets te overweldigend.
In 22 van de 26 geretourneerde formulieren wordt aangegeven dat de leerkrachten gebruik zullen gaan maken van het ontpopte boek. Daarentegen geven maar liefst 13 van de 27 leerkrachten aan dat ze het boek niet hadden gekocht als het niet gratis was aangeboden en 9 leerkrachten weten niet zeker of ze het ontpopte boek hadden gekocht. Slechts 5 zouden het boek ook gekocht hebben tegen betaling. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het gratis aanbieden van het ontpopte boek een meerwaarde heeft: in veel meer klassen is het gebruikt. Hetzelfde geldt voor het lesmateriaal dat wordt aangeboden op de site van De Vlinderstichting, leerkrachten maken daar veelvuldig gebruik van.

Hoofdstuk 8 / Aanbevelingen

De evaluatie van het ontpopte boek aan de hand van de scholenbezoeken heeft er toe geleid dat de scholen die bezocht werden ook hun mening hebben gegeven over de koolwitjespakketten. Hier zijn een aantal aanbevelingen uit voort gekomen.

Beeldmateriaal

Een aantal docenten heeft aangegeven dat het ontpoppen meestal niet kan worden gezien door de leerlingen, dit is een teleurstelling voor de leerlingen. Een aantal docenten hebben aangegeven dat zij zelf filmpjes hebben opgezocht op zowel Teleblik als Beeldbank en deze met de leerlingen hebben bekeken. Misschien is het een idee om op de site van De Vlinderstichting een link te plaatsen voor Teleblik en Beeldbank. Docenten hoeven dan niet zelf op zoek te gaan en de leerlingen kunnen het ontpoppen toch van dichtbij bekijken.

Enquêteformulier voor leerlingen

Op een van de scholen werd het idee geopperd om een enquêteformulier voor de leerlingen samen te stellen. Bij de bestelling wordt bijvoorbeeld het aantal leerlingen opgegeven en dat aantal enquêteformulieren kan dan worden meegezonden. De leerlingen kunnen dan individueel aangeven wat ze ervan vinden en of ze het een leerzaam project vinden. Ze kunnen ook gelijk aangeven wat ze eventueel missen of anders willen zien. Zo'n evaluatie vormt voor De Vlinderstichting een mogelijkheid om het aanbod af te stemmen op de vraag en verwachtingen van de uiteindelijke doelgroep.

Hoofdstuk 9 / Bijlagen

1. Enquête (meegestuurd met het boek)
2. Vragenlijst voor scholenbezoeken
3. Poster 'Koolwitjes in de klas'
4. Scholenbezoeken
    - Sint Vitusschool in Bussum
    - Paulusschool in Hilversum
    - De Herman Broerenschool in Delft
    - De Piloot in Rotterdam
    - De Bonte Tol in Pijnacker
    - Tarcisiusschool in Rotterdam
    - BS De Wieken in Schiedam
    - BS Panta Rhei in Ede

Bijlage 1 Enquête

Hierbij ontvangt u een korte enquête over het ontpopte vlinderboek. Wij zijn erg benieuwd naar uw mening en vragen u dit formulier in te vullen en naar ons terug te sturen. Alvast hartelijk bedankt!
U kunt dat doen naar:

De Vlinderstichting
Antwoordnummer 230
6700 VB Wageningen
(Postzegel hoeft niet, helpt wel)

1) Bij welke zending heeft u dit boek ontvangen?
   - Bij een koolwitjespakketje
   - Bij lesmateriaal voor de vlinderambassade
   - Als zorginstelling

2) Gaat u gebruik maken van het vlinderboek? Ja / Nee / Weet niet

3) Hoe gaat u het vlinderboek gebruiken? (meerdere antwoorden mogelijk)
   - Voorleesboek
   - Inspiratiebron voor activiteiten
   - Kopieerboek voor werkbladen / kleurplaten
   - Naslagwerk voor de kinderen
   - Anders, namelijk……..

4) Hoeveel kinderen zullen van het boek gebruik maken? ……

5) Waar is het boek straks te vinden?
   - Bibliotheek
   - Klas
   - Lerarenkamer
   - Thuis
   - Anders, namelijk……

6) Had u het boek gekocht als u het niet gratis had ontvangen? Ja / Nee / Weet niet

7) Zo ja, welke prijs had u hiervoor willen betalen?.....

8) Bent u van plan de werkstukken van de kinderen te plaatsen op www.vlinderambassade.nl? Ja / Nee / Weet niet

9) Ontbreekt er een onderdeel in het boek dat u graag had gezien?
   - Ja, namelijk……..
   - Nee
   - Weet ik niet

10) Heeft u verdere opmerkingen over het vlinderboek?.....
    ……
    ……

11) Mogen wij u benaderen voor eventuele verdere vragen?
    - Naam……
    - E-mailadres……
    - Telefoonnummer……

Bijlage 2 Vragenlijst voor scholenbezoeken

Het ontpopte boek

1. Wanneer heeft u het pakketje ontvangen?
2. Hoe lang loopt het project al en tot wanneer?
3. Heeft u het boek ook daadwerkelijk gebruikt bij uw lessen?
4. Gebruiken jullie het boek nog steeds en hoe?
5. Waar in het klaslokaal bevindt het boek zich, ligt het zo voor het pakken of moeten de kinderen erom vragen.
6. Bent u tevreden over de inhoud van het boek? Waarom wel of waarom niet?
7. Vindt u dat het boek iets toevoegt aan uw les of lesstof, dus met andere woorden is het handig en leerzaam.
8. Heeft u kleine experimenten uitgevoerd aan de hand van de tips in het boek? (bijv p 68 en 69)

Poster 'Koolwitjes in de klas'

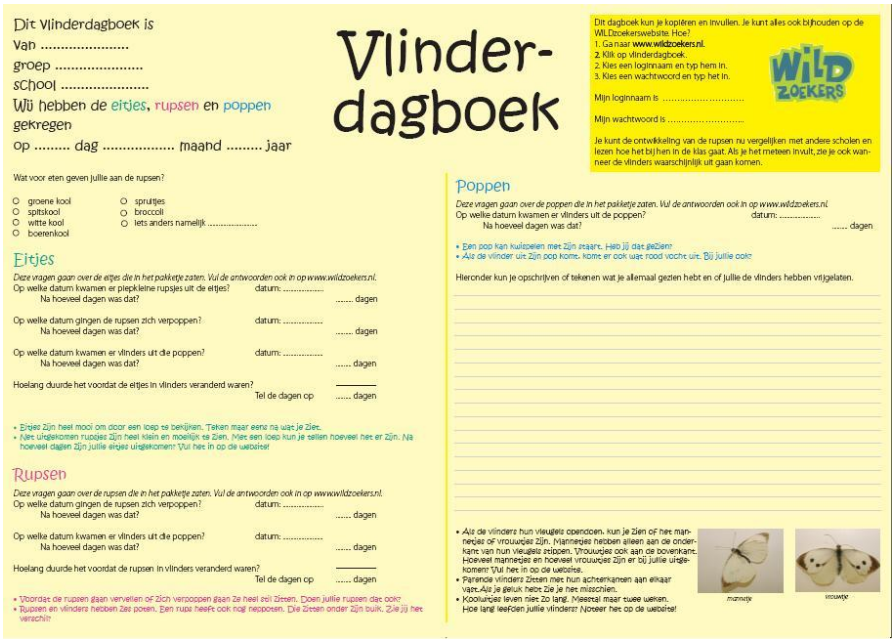
1. Hangt de poster in de klas? Zo ja, waar?
   Zo nee, waar bevind de poster zich dan? Kunnen de leerlingen hem zelf pakken?
2. Wordt de poster actief gebruikt?
3. Wordt de achterkant van de poster ingevuld?
4. Is de poster gekopieerd voor iedere leerling en beschikken ze nu over een eigen exemplaar.
5. Ontbreekt er naar uw idee informatie op de poster die u er wel graag op had willen zien? Zo ja, welke informatie?
6. Heeft de poster bijgedragen aan het aandachtiger bestuderen van de eitjes, rupsen, poppen en vlinders?

Bijlage 3 Poster 'Koolwitjes in de klas'

Poster 'Koolwitjes in de klas', de voorkant.

Poster 'Koolwitjes in de klas', de achterkant.

Bijlage 4 Scholenbezoeken

Sint Vitusschool in Bussum 09-09-2008

De Sint Vitusschool heeft de vlinderpakketjes ontvangen in week 35 (25-08 t/m 29-08). Het project loopt in vier kleutergroepen gedurende drie weken, waarvan vlinders het thema is. Het thema komt iedere dag terug in de vorm van een liedje of gedichtje of tijdens het knutselen of tellen. Iedere groep heeft een andere leerkracht en de invulling van het thema verschilt per groep.
De leerlingen zijn in de gelegenheid gesteld om zelf dingen met betrekking tot het thema mee te nemen, zoals boeken, een rupsenknuffel en bijv. plastic vlinders. In iedere kleutergroep is een tafel gereserveerd voor de vlinderbak en de spullen van de leerlingen zelf. In alle lokalen is veel knutselwerk van de leerlingen aanwezig; geverfde, getekende en gevouwen vlinders en rupsen. De verzorging van de vlinderbak wordt in alle vier de groepen door de leerkracht uitgevoerd. De uitgekomen vlinder worden vrijgelaten in de schooltuin op de vlinderplant. De leerlingen mogen onder begeleiding een vlinder op een vinger en de hele groep loopt dan mee naar de tuin.

In één van de vier groepen staat de bak centraal in het midden van de kring. Bij de andere groepen staat de tafel met de vlinderbak tegen de wand aan geschoven en wordt de bak iedere ochtend in het midden van de kring gezet. De leerlingen krijgen gedurende de drie weken de kans om zelf in de boeken te kijken die beschikbaar zijn gesteld door de leerkrachten en medeleerlingen. Het ontpopte boek ligt er ook bij.
De lessuggesties worden niet zozeer uit het boek gehaald. De leerkrachten verzamelen zelf bruikbare knip en kleurbladen. Eén juf maakt zelf activiteiten bijpassend bij het thema, waarbij de leerlingen leren tellen, de vlinders in de juiste volgorde moeten leggen op basis van grootte of kleur (van licht naar donker).

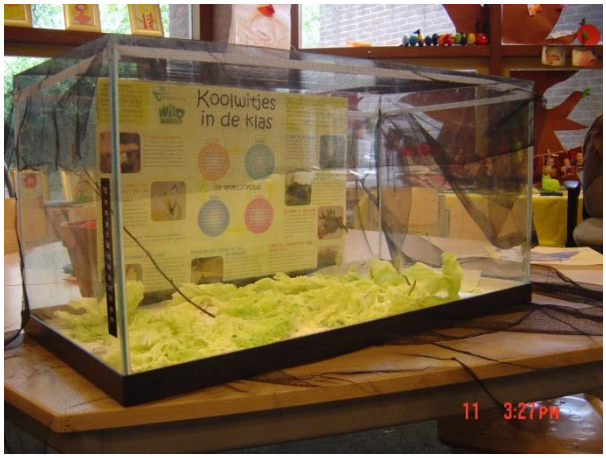
Het boek 'Rupsje nooit genoeg' is door de docenten van de Sint Vitusschool in verschillende activiteiten als inspiratiebron gebruikt. In één van de lokalen lag een telspel op basis van het verhaal van Rupsje nooit genoeg. Het hele verhaal kon worden verteld aan de hand van kaartjes waarop alles stond afgebeeld. Het voedsel dat het rupsje allemaal at was voorzien van cijfers en het aantal was visueel afgebeeld. Tevens was er in de gang een hoek ingericht met een poppenkast. De leerlingen kunnen hier het verhaal van Rupsje nooit genoeg na spelen. De poppenkast poppen zijn zelf gemaakt door middel van een rups, vlinder, blad met ei en cocon van papier op een stok. Er ligt speelgoed fruit en groente om te demonstreren wat het rupsje allemaal eet.

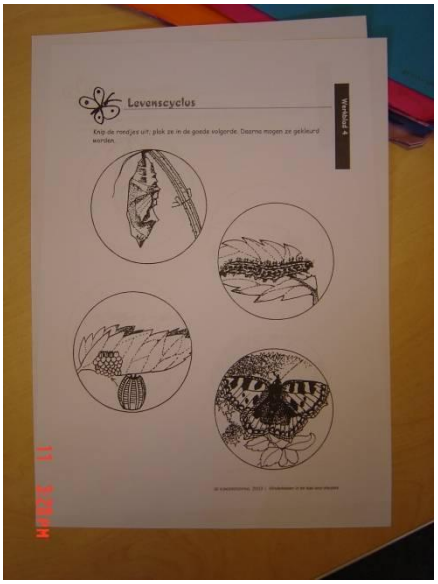

Het ontpopte boek wordt onoverzichtelijk gevonden, het bevat teveel tekst voor de kleuters. Hetzelfde geld voor de poster. De leerkrachten hadden graag meer visualisatie gezien op de poster, met name over de levenscyclus. Het gaat tenslotte om het proces; de ontwikkeling van ei → rups → pop → vlinder. Daarbij wordt het verwoorden van de levenscyclus ook heel belangrijk gevonden. Het is de bedoeling dat de leerlingen bij het zien van de levenscyclus de ontwikkeling die een ei doormaakt zelf kunnen verwoorden. De overmaat aan tekst van de poster heeft er dan ook voor gezorgd dat deze niet actief bij de invulling van het thema betrokken wordt. In één klas hangt de poster aan de muur boven de vlinderbak met de levenscyclus in zicht. Bij de andere groepen heb ik de posters niet aangetroffen in de klaslokalen. Eén leerkracht heeft de poster op de gang gehangen ter informatie van de ouders. De achterkant van de poster is in geen van de vier klaslokalen gebruikt.

Paulusschool in Hilversum 11-09-2008

De Paulusschool in Hilversum werkt bij de kleuters in blokken, ieder blok heeft een eigen thema. De afgelopen drie weken (25-08 t/m 29-08, 01-09 t/m 05-09 en 08-09 t/m 12-09) hebben de twee kleuterklassen (groep 1 en 2 gemixt) onder leiding van de juffen Brenda en Irene gewerkt aan het thema 'Vlinders'. Het vlinderpakket is in de eerste week van 25-08 gearriveerd op de school. Het grootste gedeelte van het vlinderpakket staat in het lokaal van juf Brenda, bij Irene staat een kleine bak met een aantal eitjes en poppen. De bak van juf Brenda is ook in groep vier geweest en Brenda heeft al haar collega's op de hoogte gebracht van het project.
De Paulusschool besteedt ieder jaar een vast bedrag aan een natuur project. Vorig jaar (2007/2008) was dit er niet van gekomen en was er nog geld over om iets mee te doen. Juf Brenda had via de Pabo te horen gekregen van De Vlinderstichting en de versturing van de vlinderpakketten. Zij wilde voor haar vorige klas een pakket bestellen in juni, vanwege de drukte bij De Vlinderstichting was dit niet meer mogelijk. Ze heeft het vlinderpakket dit jaar als nog besteld voor haar huidige klas en is erg enthousiast. Allereerst vond ze de manier waarop er gehandeld werd bij De Vlinderstichting zeer positief en snel. Ze heeft namelijk op vrijdag 29-08 gebeld met De Vlinderstichting vanwege een tekort aan kaarten. Ze wilde alle kleuters een kaart mee naar huis geven zodat ze thuis makkelijker over het thema en de vlinders konden vertellen. De kaarten waren de maandag erop al aanwezig. Beide leerkrachten waren ook erg te spreken over het lesmateriaal wat meegezonden werd. Ze hebben daar veel van gebruikt gedurende de drie weken, zoals liedjes, gedichtjes en kleurbladen enz. Ze gaven zelfs aan dat ze er zeker vijf weken mee hadden kunnen vullen.

Het ontpopte boek hebben ze echter niet gebruikt. Juf Brenda heeft het doorgebladerd bij aankomst van het pakket maar vond er teveel tekst in staan voor kleuters, het was te ingewikkeld.
De poster die werd meegezonden is komen te hangen op de achterwand van de grote vlinderbak bij juf Brenda in het lokaal. De achterkant van de poster is niet gebruikt. Het ging juf Brenda met name om de levenscyclus. De leerlingen hebben een werkblad over de levenscyclus van de vlinder ingekleurd. De verzorging van de vlinderbakken wordt door de juffen gedaan, de bakken blijven nu na afloop van het project ook nog staan. Ze laat alle rupsen nog verpoppen en alle poppen nog uitkomen. De vlinders worden losgelaten op een vlinderstruik aan de overkant van de school. Gedurende de drie weken is er veel geverfd, getekend, gevouwen en geplakt. Ik heb dezelfde muizentrap rupsjes uit een rode appel gezien als op de Sint Vitusschool in Bussum. Deze werkbeschrijving staat niet alleen in het ontpopte boek maar ook op de website van de Vlinderstichting. Op de Paulusschool zijn er ook rupsen gemaakt van eierdozen en vlinders zijn gevouwen. De leerkrachten hebben de kinderen gevraagd om vlinderspulletjes mee te nemen. Er liggen een heleboel boeken, de leerkracht heeft een hoop verhalen voorgelezen. De leerlingen zijn zelfs bij de bovenbouw geweest om filmpjes op het internet te bekijken over het uitkomen van een vlinder uit de pop. De leerkracht heeft de filmpjes gevonden op de site van schooltv beeldbank ze heeft gezocht op vlinders en toen kwam er een hele reeks aan filmpjes van Nieuws uit de Natuur te voorschijn. Bij de rijmpjes en de liedjes had de leerkracht bewegingen bedacht die de leerlingen allemaal deden. Bij een liedje had ze slingers van crêpepapier gemaakt zodat de leerlingen sierlijk met hun slinger konden zwaaien net als een vlinder. Maandag begint een nieuw thema dus de dag werd afgesloten door het uitdelen van de knutselwerkjes aan de kinderen.

De Herman Broerenschool vso in Delft 22-09-2008

De Herman Broerenschool is een school voor voortgezet speciaal onderwijs, op deze school zitten leerlingen met een geestelijke en/of lichamelijke handicap. Het pakket is op deze school vanuit een ander oogpunt besteld. Het pakket is niet besteld in het kader van een project van een aantal weken met een vast thema.
De leerkracht (Marlène Visser) heeft het vlinderpakket besteld aan de hand van de opgewekte interesse van de leerlingen na het zien van een vlinder. De leerlingen zagen in de schooltuin een vlinder vliegen en dit bracht ze op het idee om een rups te gaan zoeken. De zoektocht leidde niet tot enig resultaat, waarop de stagiaire aanbood om op het internet naar informatie over de levenscyclus van vlinders te zoeken. Zij kwam op de site van De Vlinderstichting terecht waar ze zag dat je vlinderpakketjes kon bestellen. Juf Marlène heeft dit vervolgens besteld voor het begin van het nieuwe schooljaar.
De bak staat in het lokaal op een kast, de vlinderposter hangt er boven met de levenscyclus van de vlinder in beeld. De achterkant van de poster is niet gebruikt. De kaarten zijn er bij in de buurt gehangen en het boek van Rupsje nooit genoeg staat achter de vlinderbak. De vlinders worden elke dag onder de aandacht gebracht bij de kinderen.

Een leerling verzorgt de rupsen en haalt iedere dag verse kool bij de groenteboer. Ondanks de verzorging zijn de meeste rupsen overleden en hebben zich niet kunnen verpoppen. De poppen die aanwezig waren bij aankomst zijn wel uitgekomen. Een aantal vlinders droogde echter niet goed op en de vleugels waren ook niet voldoende opgepompt, ze waren niet in staat om te vliegen. De leerlingen hebben er wel een aantal in de schooltuin uit kunnen zetten. Het uitkomen hebben ze echter niet gezien, dit is in het weekend gebeurd. De leerlingen hadden dit graag willen zien. Het ontpopte boek hebben de leerlingen samen met de leerkracht doorgekeken. Ze hebben het boek niet als inspiratiebron of kopieerboek gebruikt. De school is met name gericht op praktijk onderwijs. De leerlingen zijn vier keer in de week een dagdeel in andere klassen, ze zijn erg druk met de gewone dagelijkse activiteiten. Marlène vertelt me dat ze niet eens de tijd heeft gehad om een vlinderles te geven. Het is er gewoonweg niet van gekomen. De weken zitten zo vol met verplichtingen en uitwisselingen van de leerlingen naar andere groepen. Bovendien zijn ze het schooljaar nog aan het opstarten en loopt het allemaal nog niet zo soepel.
De leerlingen krijgen vandaag wel een tekenles over vlinders, na mijn vertrek gaan ze daar aan beginnen. In het klaslokaal waren nog geen plaksels, knipsels en verfjes aanwezig van vlinders en rupsen. Ze hebben ook geen liedjes en gedichtjes gezongen.

De Piloot in Rotterdam 22-09-2008

De piloot is een basisschool voor leerlingen met een gedragsstoornis, zoals ADHD en autisme. De leerlingen krijgen speciaal onderwijs, aangepast aan hun eigen niveau. Het vlinderpakket was besteld voor een 7/8 groep, maar de lessuggesties van de groepen 3/4 en 5/6 worden hoofdzakelijk gebruikt. Het vlinderpakket was besteld in het kader van een project. De leerlingen werken iedere week 1 uur aan het project. Elke week wordt een ander onderwerp nader belicht. De eerste week was vooral gericht op de verschillen tussen dag en nachtvlinders, daarna kwam het onderwerp voedsel van vlinders aan bod. Deze week zijn de leerlingen bezig met de metamorfose en volgende week komt in het teken van de soorten dagvlinders. De bedoeling is dan dat de leerlingen verschillende soorten leren, dat er veel diversiteit is.

Het project heeft niet een bepaalde duur, ze blijven activiteiten en werkbladen over vlinders gebruiken zolang de docenten denken dat de motivatie onder de leerlingen nog steeds aanwezig is. Daarna wordt overgestapt op het thema herfst.
Gedurende het project maakt iedere leerling een eigen werkstuk, bestaande uit de werkbladen die zijn behandeld. De werkbladen worden van de internetsite gehaald en gecombineerd met eigen ideeën over lesstof. De achterkant van de poster (het vlinderdagboek) is voor ieder kind gekopieerd en deze mochten ze invullen, het ingevulde kinderdagboek maakt onderdeel uit van het werkstuk. Uit de praktijk bleek dat de leerlingen daar erg veel moeite mee hadden. De poster hing niet zichtbaar in het lokaal. De leerkracht gaf ook aan dat ze hem te druk vond voor de leerlingen. De poster bevat te veel prikkels die voor afleiding zorgen bij de leerlingen. De hoeveelheid tekst is teveel en de poster heeft teveel kleur. Hierdoor is de poster onoverzichtelijk, voor het ontpopte boek geld hetzelfde. Lesstof moet voor de leerlingen van deze school meer visueel ondersteund worden. De leerkracht en de stagiaire verzorgen de bak, de bak wordt iedere dag verschoond en van verse kool voorzien. In het weekend is er een vlinder uitgekomen en vandaag ontpopte de tweede vlinder. Na schooltijd hebben we de vlinder met zijn allen vrij gelaten op een boom op het schoolplein.

De stagiaire in de 7/8 groep is via haar opleiding bij de pabo door een medestudent op de hoogte gebracht van de mogelijkheid om een vlinderpakketje te kunnen bestellen.
Het bevalt erg goed en ze willen het volgend jaar weer gaan doen. Het hangt wel deels van de interesse en motivatie af van de klas. Deze groep leerlingen is er razend enthousiast over. Ze staan iedere dag voor de bak.
De bak staat achter in het lokaal, om de bak staan boeken en een tak met vlinderknutsels erin . Op de muur achter de bak zijn de kaarten opgehangen en aan de andere kant hangen tekeningen van de leerlingen.
Na afloop van het project is het de bedoeling dat de leerkrachten een PowerPoint presentatie maken om die vervolgens te kunnen presenteren op een ouderavond. De ouders van deze kinderen komen zelden op school. Langs deze weg kunnen de ouders dan toch op de hoogte worden gehouden van de lopende projecten op de school.
De stagiaire gaf nog aan dat het misschien een idee is om een enquête formulier voor de leerlingen te maken. De kinderen kunnen dan zelf aangeven hoe ze het ervaren hebben. Mocht De Vlinderstichting dit in de praktijk gaan brengen dan wil deze school graag een exemplaar ontvangen.

De Bonte Tol in Pijnacker 23-09-2008

De contactpersoon van deze school, Karin Westerman, bestelt ieder jaar een pakket voor De Bonte Tol. Het pakketje wordt in eerste instantie besteld voor de middenbouw (groep 4, 5 en 6). De kleuterklassen en de bovenbouw waren er echter ook razend enthousiast over. De bakken staan op de eerste verdieping waar de lokalen van de middenbouw zich ook bevinden, maar de overige klassen kwamen regelmatig een kijkje nemen bij de vlinders. Op de gang was er ruimte voor de tafels waarop de drie bakken stonden, één bak was bestemd voor de eitjes, één voor de rupsen en de laatste voor de poppen en vlinders. Het onderhoud van de bakken wordt verzorgd door de leerkrachten.
Bij het uitkomen van de vlinders krijgt iedere keer een andere middenbouw klas de gelegenheid om de vlinder(s) los te laten op het dakterras van de school. De muur boven de vlinderbakken is versierd

met allemaal knutsel werkjes van de leerlingen. De poster 'Koolwitjes in de klas' is twee keer opgehangen (met allebei de verschillende zijden één keer in het zicht), maar wordt voornamelijk als ondersteuning gezien. De leerlingen waren heel enthousiast begonnen met het invullen van het vlinderdagboek, later is dit er niet meer van gekomen. Op de tafel stonden bakjes met loepen en vergrootglazen erin. In de bakjes zaten o.a. de huidjes van uitgekomen poppen en de poepjes van de rupsen. Het ontpopte boek ligt er ook bij op de tafel. De kinderen kunnen het pakken en inkijken wanneer ze willen. Bovendien heeft het boek voor de leerkrachten als inspiratiebron gediend voor het vormen van lessuggesties, door middel van aanpassingen of uitbreidingen. Van de versjes in het boek is veelvuldig gebruik gemaakt. Ze hebben zelfs een les over versjes gehad en een bijbehorende teken en schrijf opdracht. De resultaten (vlinders getekend met een gedichtje op het lijf) hingen op de ramen in de lokalen.
Het materiaal op internet is veelvuldig gebruikt in deze school. Ik zie overal van die herkenbare werkbladen vandaan komen. De groepen van de middenbouw zijn al vier weken met dit thema bezig en zullen dat voorlopig nog wel even blijven doen. Groep 7/8 heeft het project omtrent de vlinders al afgerond en is begonnen aan een nieuw thema. De Bonte Tol heeft gekozen voor langdurige projecten die je uitvoeriger kan bespreken in plaats van meerdere kortdurende projecten.
Iedere week wordt er in ieder geval één uur aan het project besteed. Het uur kan worden opgevuld door handarbeid of het geven van een les en vervolgens invullen van een werkblad. Het komt ook wel eens voor dat ze meer tijd aan het project besteden. De middenbouw zet het project nog voort. Volgende week maandag hebben de leerlingen project ochtend. Er zijn dan allemaal activiteiten georganiseerd

waarvan de leerlingen er twee kunnen kiezen. Eén van de activiteiten is het maken van een vlindersandwich.
Het vlinderproject leeft in deze school helemaal. Op de begane grond hangen er al overal knutsel werkjes van leerlingen aan de muur. Op de eerste verdieping (middenbouw) hangen overal gevouwen getekende en geknipte vlinders. De school is in zijn geheel omgetoverd tot vlinder paradijs.

Tarcisiusschool in Rotterdam 29-09-2008

Bij binnenkomst via de hoofdingang zie ik aan mijn linkerhand meteen de vlinderhoek. Tegenover de vlinderhoek is het lokaal van Sandra Huibrechtse, de contactpersoon. Sandra heeft het vlinderpakket besteld voor haar groep 6, maar niet in het kader van een project voor een bepaalde tijd. Het pakket is gearriveerd in de week van 15 tot en met 19 september.
De week voor aankomst van het pakket is de groep van Sandra opgesplitst in twee groepen van 10. De leerlingen hebben in deze groepen een achtergrond gemaakt met betrekking op vlinders. Eén achtergrond staat achter de vlinderbak, de andere is er naast gezet. In de vlinderhoek vind ik de poster en het ontpopte boek beide terug. De poster is met de kant van de levenscyclus zichtbaar opgehangen aan de muur. Om de poster heen hangen de vlinderkaarten. De achterkant van de poster is verder niet ingevuld. Het ontpopte boek heeft Sandra samen met haar leerlingen doorgebladerd en ligt nu als inkijkexemplaar op de tafel bij de vlinderbak. Het is verder niet gebruikt als kopieerboek of inspiratiebron, Sandra vindt de opdrachten te simpel voor groep 6. Buiten het ontpopte boek liggen er nog meer prenten en informatieve boeken op de vlindertafel.
Sandra heeft een tijdje terug ook al drie jaar achter elkaar een vlinderpakket besteld voor groep drie klassen. Ze vertelt me dat daar toen lessuggesties bij opgestuurd waren. Van deze bladen heeft ze nu weer gebruik gemaakt. De leerlingen hadden er deze ochtend zojuist één ingevuld en besproken over het voedsel van rupsen en vlinders. De ramen in het lokaal zijn versierd met geknutselde vlinders, maar de vlinderhoek is ingericht op de gang waar de lokalen van groep 6, 7, en 8 zich bevinden. De leerkracht heeft twee leerlingen uit groep 6 aangewezen die verantwoordelijk zijn voor het dagelijks verschonen van de bak, zij nemen deze taak heel serieus. Het verschonen van de bak hoeft nu iets minder frequent want de eitjes zijn niet uitgekomen en de rupsen zijn allemaal verpopt. De uitgekomen poppen hebben ze al vrijgelaten. Het is nu wachten op de poppen totdat deze weer uitkomen. De leerlingen hopen dat ze dan weer geluk hebben en het uitkomen weer kunnen aanschouwen, ze hebben deze gelegenheid al twee keer gekregen en de leerlingen waren helemaal onder de indruk van de gebeurtenis. Na afloop van het ontpoppen heeft Sandra deze gebeurtenis nogmaals onder de aandacht gebracht door middel van filmpjes op Teleblik. De leerlingen hebben er uitvoerig over gesproken. Doordat de vlinderhoek is ingericht op de gang hebben alle leerlingen van de groepen 6, 7 en 8 de gelegenheid om regelmatig in de bak te kijken en de levenscyclus van een vlinder waar te nemen. De leerkrachten van de groepen 7 en 8 kunnen er ook voor kiezen een les te besteden aan de levenscyclus van de vlinder en daarbij de bak ook de klas in halen. Sandra heeft de bak steeds onder de aandacht gebracht in haar klas wanneer er iets had plaatsgevonden in de bak. Ze praat er dan over met haar leerlingen. Buiten deze contacturen om leeft het onderwerp ook, Sandra betrapt de leerlingen (uit de groepen 6, 7, en 8) er regelmatig op dat ze in de vlinderbak staan te kijken. Sandra laat me weten dat ze het een leuk project vindt en dat de leerlingen er enthousiast over zijn, dat is voor haar reden genoeg om het volgend jaar waarschijnlijk weer te bestellen.

BS De Wieken in Schiedam 29-09-2008

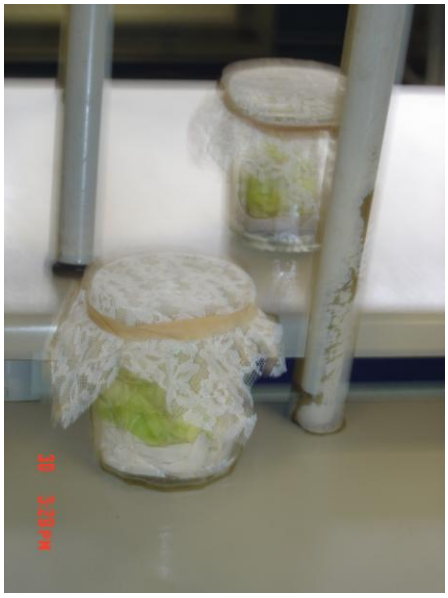
De afspraak om deze school te bezoeken stond oorspronkelijk op maandag 22 september gepland. De leerkracht mw. van Nimwegen heeft echter afgebeld wegens ziekte. Ik wilde deze school toch graag bezoeken en heb weer contact met ze opgenomen. Mw. van Nimwegen was op dat moment vrij, maar BS De wieken stond ondertussen ook op de lijst met een andere leerkracht als contactpersoon, mw. Wiese. Ik heb haar benaderd met de vraag of ik bij haar mocht komen kijken.
Ze gaf aan dat ze dit jaar voor het eerst een groep 5 had en dat het momenteel erg druk was. Ze had al een achterstand met taal en wilde daar de middag eigenlijk aan besteden. Het kwam haar dus eigenlijk niet zo goed uit. Ik heb vervolgens voorgesteld om mijn evaluatie telefonisch te doen. Daar stemde ze direct mee in.
Het pakketje was besteld voor in week 39 (22-26 september). Het pakketje is donderdag 25 september aan gekomen in Schiedam. Vanwege parttime werkende leerkrachten is het pakketje vrijdagochtend geopend en is toen ook direct de bak ingericht. De directeur was erg benieuwd wat erin zat vanwege de lucht die de envelop verspreidde. Na openen van het pakketje bleek de petrischaal met rupsen vol met smurrie te zitten en was er geen rups meer te bekennen.
In tegenstelling tot het pakketje wat Mw. Van Nimwegen had besteld was dit pakket bedoeld voor groep 5 en niet voor de kleuter groepen. De bak met poppen en de eitjes stond in het lokaal van groep 5. Mw. Wiese geeft aan dat de kinderen er eigenlijk niks aan hebben gehad, omdat na het weekend alle zes de poppen waren uitgekomen. De leerlingen hebben er dus weinig van meegekregen. De zes vlinders zijn maandag losgelaten door de kinderen. De leerkracht en de leerlingen hadden nu nog de hoop dat de eitjes uit zouden komen, maar helaas is dit niet gebeurd.
Bij de kleuters gaat het heel goed met de bak, het gaat zo goed bij de kleuters dat ze een aantal rupsen naar groep 5 hebben gebracht. Groep 5 heeft nu dus alsnog rupsen in de klas.
Mw. Van Wiese geeft ook nog aan dat ze de tijd van het jaar ook niet helemaal geschikt vind. Het waait te hard bij het loslaten van de vlinders en het natuurboek sluit er niet op aan qua lesstof. Het natuurboek gaat nu over de herfst en daar komen de vlinders niet aanbod. Mw. Wiese vindt het meer iets voor in de zomer.
Vanwege de drukte en tijdgebrek is er ook geen mogelijkheid geweest om een les over vlinders te geven of om te knutselen over vlinders. Het ontpopte boek is dan ook niet toegepast als inspiratiebron of kopieerboek. De poster kwam haar niet bekend voor, ik kreeg de indruk dat ze niet wist waar ik het over had. Ik neem dus aan dat hier ook niks mee gedaan is. Toch vindt Mw. Wiese dat het wel leeft onder de leerlingen, de leerlingen kijken iedere dag in de bak om te zien of er alweer iets is veranderd.

BS Panta Rhei in Ede 30-09-2008

BS Panta Rhei is een katholieke basisschool. Alle klassen van de bovenbouw hebben een vlinderbak in het lokaal staan. De bovenbouw bestaat uit vijf groepen; drie 6/7 groepen, één 7/8 groep en één groep 8.
Saskia de Kam, de docente van een 6/7 groep is via een informatiemarkt in Wageningen bekend geraakt met het project 'Koolwitjes in de klas' van De Vlinderstichting. Op de informatiemarkt stond onder andere een stand van De Vlinderstichting met de folders van het project. Ze heeft deze meegenomen en wilde in mei of juni een pakket bestellen na goedkeuring van de schooldirectie. De directie stemde in met het project maar helaas waren alle weken in mei en juni al bezet bij De Vlinderstichting. Zodoende hebben ze het aan het begin van het nieuwe schooljaar gedaan met alle bovenbouw klassen.
De groep van Saskia bevindt zich in het noodgebouw waar ik als eerste werd ontvangen. Buiten het lokaal stond een tafel met allemaal vlinderboeken, kaarten, foto's, een puzzel en een werkstuk. De leerlingen kregen de gelegenheid om mij te vertellen wat zij van het

project vonden en of ze er veel van hebben geleerd. Alle leerlingen geven eigenlijk aan dat de levenscyclus al wel bekend was, uit de boeken, maar dat het heel leuk is om het allemaal een keer van zo dichtbij mee te kunnen maken. De leerlingen hebben gezien dat een rups zich aan het verpoppen was en ook hebben ze twee keer kunnen aanschouwen hoe de vlinder uit de pop kroop. Deze klas heeft veel beleefd met de rupsen, zo is de rups van een jongen ontsnapt en die vond een medeleerling de volgende dag terug aan de andere kant van het lokaal op de landkaart die op de muur hangt. De leerlingen van Saskia kunnen me ook nog de ontsnap actie van kleine rupsen uit de bak bij meester Theo (groep 6/7) vertellen. De leerlingen van Saskia hadden dezelfde bak, maar zij waren zo slim geweest om de gaatjes af te dekken.
In deze groep hebben alle leerlingen een eigen rups. Op de tafels staan allemaal jampotjes met een rups of een pop. De leerlingen vertellen heel enthousiast dat ze de rupsen namen hebben gegeven. Saskia geeft aan dat het knuffelgehalte hoog is. De leerlingen halen hun rups er wel eens uit en laten hem dan over hun handen kruipen. Het verschonen van de potjes doet iedere leerling zelf. De rups wordt er dan heel voorzichtig uit gehaald en de buurman/vrouw wordt gevraagd of hij/zij even op

de rups wil letten. De leerling loopt vervolgens met het potje naar de vuilnisbak en haalt het papiertje met poepjes eruit. Bij terugkomst bij de tafel wordt meteen gevraagd of de rups er nog is. Vervolgens worden de rollen omgedraaid totdat alle potjes schoon zijn. Dit is elke dag gebeurd zolang het rupsen waren. Bij sommige leerlingen zit er namelijk al een pop in. Kortom, deze leerlingen zijn nog steeds razend enthousiast en het leeft erg in deze groep. Met het vrijlaten van de reeds uitgekomen poppen hadden de leerlingen wel moeite. Ze hebben ze maandag 29 september vrijgelaten en het weer hielp niet echt mee. Eenmaal op een blad bleven de vlinders stil zitten en Saskia heeft zich er over verbaasd dat ondanks dat het bovenbouw is de leerlingen bij de vrijlating ook staan te zwaaien en 'dag vlinder' staan te roepen.
Het voordeel van allemaal een eigen rups was dat ze de opdracht met de omlijning van een koolblad en dan kijken hoeveel één rups in 24 uur eet heel nauwkeurig konden uitvoeren. Deze groep heeft verder nog wat meer werkbladen van internet gebruikt, o.a. het blad wat eet een rups en wat kan hij.
Het ontpopte boek is niet gebruikt, bij aankomst heeft Saskia het boek doorgebladerd en de conclusie getrokken dat het te simpel is voor de bovenbouw. Ze geeft wel aan dat ervoor een kleutergroep hele leuke lessuggesties en werkbladen instaan.
De aankomst van het boek en het levend materiaal kwam echter niet in overstemming met de informatie op de brief die met het boek werd meegezonden. Op de brief stond 'over enkele dagen arriveert het levend materiaal', dit was echter al aanwezig en het boek kwam tien dagen later. Saskia geeft op basis hiervan aan dat de volgorde van arriveren niet bijdraagt aan de stimulatie om echt lessen en suggesties van activiteiten uit het boek te integreren in de lessen. De poster hangt op het bord met de levenscyclus naar de klas toe. De poster is alleen gebruikt om af en toe op te kijken hoe ze de rupsen het beste konden verzorgen, het vlinderdagboek op de achterkant is in zijn geheel niet gebruikt.
De 6/7 groep van Theo heb ik niet gesproken, Theo zat in een bespreking en de invaller wist vrijwel niets van het project. De bak met vlinders stond op de gang dus daar heb ik wel een foto van kunnen maken.

De derde 6/7 groep was wederom razend enthousiast. De meeste rupsen waren verpopt en een viertal vlinders bevond zich in een tweede bak. In die bak stond een takje schuin tegen de wand en er stond een schotel met suikerwater in voor de vlinders. Twee rupsen zijn verdronken in het suikerwater omdat het te diep was, de leerkracht heeft vervolgens een stuk spons op het schoteltje gelegd en de overige rupsen in een aparte bak geplaatst.

De poster zie ik nergens in het lokaal hangen, maar bij navraag naar het gebruik van de poster blijkt dat de leerkracht de poster voor alle kinderen heeft gekopieerd en dat de leerlingen hem zelf in kunnen vullen. Ze laten me een map zien waarin allemaal werkbladen van de internetsite zitten. Ze hebben de anatomie uitvoerig besproken en bekeken. Deze groep heeft ook een vlinder zien ontpoppen. Groep 7/8 is er momenteel niet mee bezig, de bak staat nog wel in het lokaal. De bak staat op een tafel achter een kast, met grotendeels poppen. De

rupsen die er nog in zitten zijn er niet al te best aan toe. De poster hangt op het bord met de beschrijving van de levenscyclus in het zicht. De achterkant van de poster is niet gebruikt, evenmin als de werkbladen van de internetsite.
De leerkracht vroeg zich wel af of de kleur van de vlinders bepaald wordt door de kleur van de kool die de rupsen te eten krijgen. De leerlingen dachten ook dat bij de laatste vervelling het hoofd van de rups werd afgestoten en niet verpopte. Deze gedachte bleek te zijn ontstaan aan de hand van een zwart stukje huid wat achterblijft buiten de pop. De leerkracht geeft tevens aan dat ze de tijd van het jaar niet erg geschikt vindt voor het ontpoppen van de vlinders, bij het vrijlaten van de vlinders vlogen sommige vlinders niet gelijk weg. Ze is van mening dat het project beter aanslaat in de maanden april, mei en juni.

Tenslotte heb ik ook nog een kijkje mogen nemen in groep 8. De leerkracht vertelt me gelijk dat ik net een dag te laat ben; ze hebben de vlinders zojuist maandag 29 september vrijgelaten. In de bakken bevinden zich nog de poppen en de uitgekomen rupsen, deze zitten gescheiden. De bakken staan voor in het lokaal, onder het bord. Op het bord hangt de poster 'Koolwitjes in de klas', deze is verder niet intensief gebruikt. Hij diende alleen als naslag om te kijken hoe je de rupsen dient te hanteren en verzorgen.

